

Сава В. СТАМЕНКОВИЋ*
Великотрновски универзитет
„Св. св. Кирил и Методиј”
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

Прегледни рад
Примљен: 16. 10. 2018.
Прихваћен: 03. 12. 2018.

КАКО ДАНАС ПРЕДАВАТИ СРПСКИ И ХРВАТСКИ ЈЕЗИК И КУЛТУРУ – ПРИМЕР ВЕЛИКОТРНОВСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА

На Великотрновском универзитету Група за српски и хрватски језик постоји од 1996. године, а лекторе ангажује од 1997. Иако су већ тада наши језици званично били раздвојени, ВТУ се одлучио да следи стари модел, модел српскохрватског језика. Српски лектори су се у почетку држали само српског стандарда, али су последњих година, са смањењем броја студената, а самим тим и наставничког кадра, добили задатак да са студентима раде на савладавању обају стандарда. Како помирити два стандарда, да ли један мора имати предност, да ли и како комбиновати уџбенике? Додатни проблем представља и појава бошњачког и црногорског стандарда, тј. и њихово укључивање у наставу. Намеће се и питање шта радити са словеначком и македонском књижевношћу и културом, будући да су и они обухваћени предметима који се тичу књижевности и историје и културе јужнословенских (тачније, југословенских) земаља. Како ускладити све наведено и уклопити у све ограничењу број часова главно је питање овог рада.

Кључне речи: српскохрватски језик, ВСМС, српски као страни, хрватски као страни, југословенска култура, јужнословенска књижевност, српска књижевност, хрватска књижевност, плотодидактика, Великотрновски универзитет.

1. Сербокроатистика на Великотрновском универзитету

Великотрновски универзитет је у оквиру Катедре за славистику 1996. године отворио и Групу за српски и хрватски језик¹, а првог лектора ангажовао већ наредне године, на основу уговора са Филозофским факултетом у Нишу о размени лектора. Ова сарадња траје и до данас – Великотрновски

* savastamenkovic@gmail.com

¹ Пре тога српскохрватски је постојао као изборни предмет. В. више у: Иванова 1997.

универзитет шаље у Ниш лектора за бугарски језик, углавном неког од запослених наставника, док Филозофски факултет у Нишу у Велико Трново шаље лектора за српски језик, углавном студенте докторских студија. Но, на самом Великотрновском универзитету лектор из Ниша се води као лектор за српски и хрватски језик, књижевност и културу. Иако су још те давне 1997. године наши језици (или стандарди) и званично били раздвојени, ВТУ се одлучио да следи стари модел, модел српскохрватског језика. Наставни план нудио је савладавање обају стандарда, али то у пракси није увек успевало или није до краја успевало.

Треба напоменути да су сви универзитети у Бугарској прихватили српски и хрватски као два стандарда једног, полицентричног језика, а не два језика, а на то је умногоме утицала и Лили Лашкова, једна од најпознатијих бугарских сербокроатисткиња, која у предговору своје *Српскохрватске граматике* спомиње Сњежану Кордић и јасно се опредељује за став о полицентричном језику (Лашкова ²2005: 7),² а српски, хрватски и босански одређује као три стандарда једног језика. Наравно, први разлог за прављење оваквих, заједничких, српскохрватских наставних програма је и привлачење студената – овако конципирани програми дају им шире знање и веће шансе за запослење, а у току студија више прилика за студијске боравке у иностранству.

Српски лектори у Трнову су се доскора углавном држали само српског стандарда, ослањајући се на уџбенике српског као страног језика, док је разликовање двају стандарда спомињано само узгред и то чешће на часовима које су држали „домаћи” асистенти и професори на ВТУ. Последњих година, са смањењем броја студената, дошло је и до смањења наставничког кадра, па је српски лектор добио задатак да са студентима ради и на хрватском стандарду. Осим начелног плана да се ради на савладавању и српског и хрватског, лектору нису дати конкретни програми, тј. тражи се да га он сам осмисли.

Као прво се наметнуло питање како помирити два стандарда. Да ли један стандард мора имати предност, да ли и како комбиновати уџбенике српског и хрватског као страног језика? Додатни проблем представља и појава бошњачког и црногорског стандарда, тј. и њихово потенцијално укључивање у наставу, какав је случај нпр. на сербокроатистици у Паризу, где са студентима раде четири лектора, по један из сваке од бивших република обухваћених чувеном синтагмом ВСМС, тј. БХЦС.

Намеће се и питање како уклопити часове српског и хрватског језика са другим часовима. Наиме, студенти славистике и примењене лингвистике, а то су два програма на којима се на Великотрновском универзитету може изучавати српски и хрватски језик, поред језика имају и часове књижевности те тзв. *странознание*, предмет на коме се изучава географија, историја и култура народа чији се језик студира. Но, часови књижевности обухватају

² Треба споменути и претходну граматiku ове ауторке. *Кратка србохрватска граматика* из 1985. године. Била је широко коришћена, будући да је то прва граматика српскохрватског језика на бугарском после 1948. године, када је изашла *Србска граматика* Исаева и Јонча. Њен уџбеник из 1997. године (*Србохрватски језик – практички курс*), написан у коауторству са Тајјаном Дунковом, такође потврђује став о полицентричном језику.

и књижевност других двеју бивших југословенских република, Словеније и Македоније. *Странознание* такође обухвата Словенију и Македонију, али и лекције о Косову као посебној држави.

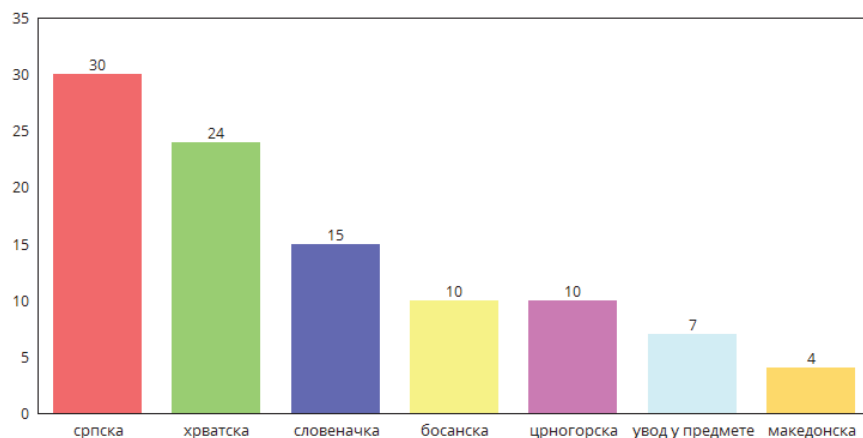
2. Настава „наше” књижевности на ВТУ

Кренимо прво од наставе књижевности и позабавимо се мало статистицом. Студенти славистике на Великотрновском универзитету српску књижевност слушају шест семестара – четири семестра траје предмет Историја српске и хрватске књижевности (јужнословенске књижевности), а два семестра предмет Словенске књижевности. Словенске књижевности заправо подразумевају Западне и Јужне Словене, без Источних, и то доминантно пољску књижевност. Јужнословенска књижевност ту је заступљена као петина програма – српска и хрватска подједнако, словеначка мање, а македонске уопште нема.

Што се тиче јужнословенских књижевности, први семестар је најкраћи у смислу броја часова (Историја српске и хрватске књижевности I подразумева 60, а остала три предмета по 75 часова) и обухвата историју српске и црногорске књижевности до реализма: 63 процента часова припада српској, а 23 процента црногорској књижевности (остатак одлази на увод у предмет, поставке периодизације и сл.). Осим средњовековне приморске књижевности, црногорска књижевност у овом предмету подразумева и дела Петра Петровића Његоша, Стефана Митрова Љубише и Марка Миљанова, с тим што ваља напоменути да је једна од лекција и „Везаност црногорске књижевности за српску”.

Потом, 56 процената укупног броја часова другог семестра посвећен је хрватској књижевности до реализма, 33 процента словеначкој књижевности у истом периоду, а само 8 посто босанској књижевности („Босански фолклор и богумилски књижевни споменици, књижевност раног средњег века и књижевност за време Османског царства”); 75 процената трећег семестра посвећено је српској књижевности до постмодернизма, а 19 посто црногорској књижевности („Црногорска књижевност – од средњовековних почетака, преко епског реализма до нових путева после Првог светског рата; Успон црногорске књижевности после Другог светског рата”).

Коначно, 35 процената четвртог семестра посвећено је хрватској књижевности после реализма, 29 процената босанској, 21 проценат словеначкој и, занимљиво, 15 процената македонској књижевности, чију самосталност после Другог светског рата Бугарска признаје. Босанска књижевност иде најдаље, будући да обухвата и период деведесетих година („Развијање бошњачке, српске, хрватске и јеврејске традиције у Босни до почетка XX века; Рађање нове босанске књижевности и њен развој до краја Другог светског рата; Босанска књижевност за време Југославије; Драматични рат 1992–1995 у књижевности и данашње стање у босанској књижевности”).

Слика 1. Удео бивших југословенских књижевности у укупном броју часова на предмету Историја српске и хрватске књижевности (јужнословенске књижевности)

Јасна је доминација српске и хрватске књижевности, с тим што већи број часова ипак одлази на српску. Шта би овде ваљало мењати? Босанску књижевност никако не можемо избацити, будући да она свакако улази у књижевност на „нашем језику”, а посматрана из другог угла, може бити сврстана у српску или хрватску књижевност. Црногорска је такође разумљива говорницима српског и хрватског језика, а и она се често посматра као српска. С друге стране, оправданост проучавања словеначке и македонске књижевности је упитно. Оно може бити оправдано само у оном делу који се тиче заједничке државе и снажног међусобног прожимања књижевности, али би свакако ваљало скратити број часова, посебно узимајући у обзир да су у питању двојни студијски програми (студенти сербокроатистике су истовремено и студенти бугарског језика), сами по себи доста оптерећени, али и програми усмерени на језик, наставу језика и посебно превођење.

Да је у питању филологија као класична научна дисциплина, тј. програми са једном специјалношћу (посебно смерови окренути књижевности) какви још увек опстају у Србији, шире упознавање са свим јужнословенским књижевностима и њихово компаративно проучавање имало би смисла. Овако се чини да су ови часови само непотребно оптерећење студената. То исто важи и за предмет Словенске књижевности. Иако је свако знање добродошло, није јасно, посебно не у време реформе образовања по Болоњској декларацији, како ће проучавање пољске, чешке и словачке књижевности допринети усавршавању будућих преводаца са српског и хрватског језика.

Други образовни профил на ком је могуће студирати српски и хрватски, тзв. примењена лингвистика, може обухватати и три специјалности – најчешће се два страна језика комбинују са информационим технологијама или са међународним туризмом. Наставни план за овај профил, што се књижев-

ности тиче, подразумева само један предмет,³ са јако малим фондом од 30 часова. Чак и са тако малим бројем часова, програм предвиђа и словеначку и македонску књижевност.

Од сличних проблема пати и курс историје и културе земаља чији се језик проучава, присутан и у плану за славистику и за примењену лингвистику. У оквиру овог предмета шест бивших југословенских република чему је придодато и Косово, добијају готово подједнак број часова, што свакако није оправдано самим образовним профилем. Иако се ради о осетљивом питању, будући да се нпр. македонска књижевност на универзитетском нивоу у Бугарској изучава само у оквирима сербокroatистике, те да је македонски близак и српском и бугарском језику, није сасвим оправдано „потрошити” ионако ограничене часове на изучавање македонске културе и државе Македоније у образовању сербокroatиста. Њу би, баш као и словеначку историју и културу, ваљало само споменути, тј. указати где она остварује, или је остваривала додир са српском или хрватском историјом и културом.

3. Настава српског и хрватског језика на ВТУ

Пређимо сада на наставу језика, тј. конкретно на лекторске вежбе или тзв. часове практичног српског и хрватског језика. Софијски универзитет је проблем наставе двају стандарда решио ангажовањем двају лектора. Лектор са Универзитета у Нишу (Универзитет у Нишу има договор о лекторима са универзитетом у Софији и Великотрновским универзитетом) студентима држи вежбе непарним недељама, док лектор који је послат од стране хрватског Министарства науке и образовања то чини парним недељама. Овај систем постоји од деведесетих година, са делимичним успехом.

Наиме, како примећују колеге које раде на Софијском универзитету, али и сами студенти, постоји извесна доза конфузије код студената, тј. њихов говор најчешће није ни чисто српски, ни чисто хрватски, тј. они ова два стандарда мешају. У оцењивању знања такође се не инсистира на том разликовању, тј. одговор на питања на тесту или усменом испитивању прихвата се и ако је дат мешавином српског и хрватског. Изузетак су, наравно, задаци који траже да се уочи разлика између двају стандарда. За разговорни језик је то сасвим у реду (јасно је да ће сваки Србин, Хрват, Бошњак, Црногорац разумети странца који говори једним од стандарда или користи некакву њихову

³ Смањење броја часова књижевности (са тенденцијом да се она потпуно укине) на оваквим новим специјалностима је посебан проблем. Филологија се трансформише све више се прилагођавајући потребама тржишта рада, а у тој трансформацији прва страда књижевност. Ипак, онај ко студира страни језик, а да уопште није упознао књижевност насталу на њему (или ју је у току једног семестра тек „прелетео”), сматрамо, не може добро владати њиме. Он кроз такав образовни профил не може упознати добро културу народа чији језик учи, која је свакако неизоставни део у настави језика, али ни усвојити бројне реалије са којима би се кроз књижевна дела упознао. Но, то је проблем за посебан рад и посебно истраживање.

„мешавину“), али ће у погледу званичног превода ту долазити до проблема, а факултети образују управо будуће преводиоце.

Занимљиво је да су софијски уџбеници једни од ретких новијих уџбеника који спајају и српски и хрватски стандард.⁴ Такав је био уџбеник већ споменуте Лили Лашкове и Татјане Дункове из 1997, под називом *Српскохрватски језик – практични курс*, али и уџбеник Биљане Васић и Татјане Дункове из 2015, *Уџбеник српског и хрватског језика – ниво Ц1/Ц2*. Проблем ових уџбеника, осим што су тешко доступни,⁵ јесте и што се у њима просто смењују лекције на српском и хрватском, без прављења неких веза међу њима. Такође, у речнику који се даје после сваког блока који се састоји од једне лекције на српском и једне на хрватском све речи на екавици и ћирилици означене су као српске, све речи на ијекавици и латиници као хрватске. Неупућени студенти могу погрешно закључити да јекавица није српска, те да Срби користе само ћирилицу. Но, поред свега наведеног, треба поздравити појаву оваквог уџбеника. Ако ништа друго, он лектору који мора „покрити“ оба стандарда (и студенту који их мора савладати) у једној књизи нуди текстове и вежбања и на једном и на другом стандарду.

Кад су у питању текстови на различитим стандардима, корисније би било, сматрамо, указати на (мале) разлике између стандарда на истом тексту, као што то чине Ронел Александер и Елен Елијас Бурсаћ у уџбенику *Bosnian, Croatian, Serbian, a Textbook*. Оне на истом тексту обрађују три стандарда. У неким лекцијама дају текст три пута, на три стандарда, а у лекцијама које садрже уметничке текстове само напомене које би се речи у другим стандардима разликовале. У речнику после текста дате су ијекавска и екавска варијанта речи, уз напомене само код оних речи које се доминантно користе у хрватском, српском или босанском (нпр. уз *даца* ће стајати слово Б).

Проблем двојне наставе се, како смо напоменули, огледа и у недостатку уџбеника. При том не мислимо само на споменуте заједничке уџбенике, већ на уџбенике уопште. Лекторат у Великом Трнову тако уџбенике српског као страног језика добија само ако су они укључени у пакет који једном годишње универзитету шаље Народна библиотека Србије. Министарство просвете ту не излази у сусрет.⁶ Још гора је ситуација са хрватским уџбеницима, будући да тело задужено за лекторе хрватског језика универзитете где нема хрватског лектора не препознаје као центре за хрватски и не снабдева их уџбеницима.⁷ У оваквој ситуацији, ослањамо се на оно што смо у стању да сами

⁴ Под новијим уџбеницима подразумевамо уџбенике који су се појавили после распада СФРЈ и проглашавања стандарда за посебне језике.

⁵ Уз све наше напоре, морамо да признамо да нисмо успели да дођемо до уџбеника (или копије уџбеника) Биљане Васић и Татјане Дункове, те да се наша запажања базирају на делу уџбеника, тј. имали смо увид само у четири лекције које нам је једна од ауторки послала.

⁶ Ово ће се, надамо се, изменом Закона о високом образовању и најављеним Правилником о лекторатима променити.

⁷ Надамо се да ће се и ово ускоро променити, будући да смо преко хрватске лекторке у Софији, Магдалене Дошен, успоставили боље везе са хрватским Министарством знаности и образовања.

набавимо, тј. користимо оне уџбенике који су доступни у продаји у Србији, или на интернету.

Но, вратимо се методичком питању – како комбиновати ове уџбенике, тј. како држати наставу и из српског и из хрватског. Свакако треба прво пронаћи који уџбеници српског и хрватског језика се могу комбиновати, који су исте тежине и барем сличне грађе. Уз ограничену доступност уџбеника, о којој смо већ говорили, дошли смо до следеће шеме употребе уџбеника на студијама сербскохрватистике у Великом Трнову:⁸

година студија	стандард	назив уџбеника
I	српски	1. Милићевић-Добромиров, Наташа и Биљана Новковић, <i>Учимо српски 1</i> , Нови Сад: Азбукум, 2009. 2. Милићевић-Добромиров, Наташа, Љиљана Ћук и Наташа Радуловић, <i>Учимо српски 2</i> , Нови Сад: Азбукум, 2006.
	хрватски	3. Barac Kostrenčić, V. Kovačićek, M. Lovasić, S. Vignjević, D., <i>Učimo hrvatski 1</i> , Zagreb: Centar za strane jezike, Školska knjiga, 1999.
II	српски	1. Живанић, Љубица, Здравковић, Смиља и Бранимир Путник, <i>Више од речи: српски језик за странце</i> , Београд: Институт за стране језике, 2012.
	хрватски	2. Čilaš Mikulić, Marica i Milvija Gulešić Machata, Sanda Lucija Udier, <i>Razgovarajte sa nama! B1-B2</i> , Zagreb: FF Press, 2014.
III	српски	1. Милићевић-Добромиров, Наташа и Биљана Новковић, <i>Супер српски</i> , Нови Сад: Азбукум, 2011.
	хрватски	2. Čilaš Mikulić, Marica i Milvija Gulešić Machata, Sanda Lucija Udier, <i>Razgovarajte sa nama! B2</i> . Zagreb: FF Press, 2015.
IV	српски	1. Ćosić, Pavle, <i>Srpski za strance: testovi, vežbanja, igre</i> , Beograd: Kornet, 2004. 2. Liber, Katarzyna i Slavica Prpa, <i>Priručnik za srpski kao strani jezik</i> , Krakow: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2011.
	хрватски	3. Udier, Sanda Lucija, <i>Razgovarajte sa nama! B2-C1</i> , Zagreb: FF Press, 2014.

Табела 1. Уџбеници у употреби на лекторским вежбама српског и хрватског језика на Великотрновском универзитету⁹

Као помоћно средство у разликовању двају стандарда користимо и књижицу коју су саставиле две студенткиње, једна из Хрватске, друга из Ср-

⁸ Уџбеници се бирају и у складу са наставним планом. Студенти примењене лингвистике и славистике највише часова са лектором имају на првој години, што дозвољава коришћење више уџбеника. Број часова се временом смањује и најмањи је на четвртој години, када бирамо да радимо само поједина вежбања (тј. она која су за Ц1 и Ц2 ниво) из наведених уџбеника.

⁹ Будући да у табели дајемо све податке о уџбеницима, нећемо их додатно наводити у Литератури.

бије. Викторија Шкорућак и Валентина Беди су саставиле *Мали приручник за српски језик: разлике у односу на хрватски стандардни језик* који се бави „разликама које постоје, иако су српски и хрватски у својој стандардној форми врло слични” (Шкорућак/Беди 2015: 7). Такође смо у наставу, на првој и другој години, укључили и делове већ споменутог уџбеника Р. Александер и Е. Елијас Бурсаћ.

Оно што на основу четворогодишњег искуства рада у Великом Трнову можемо рећи јесте да се једном стандарду ипак мора дати предност. Самим тим, један уџбеник мора бити главни, док ће други бити допунски. Најбоље је после сваке лекције на српском указивати на разлике, тј. адаптирати текст на хрватски, те повремено убацивати и лекције на хрватском. Наравно, и ти текстови ће бити адаптирани на српски језик. Уџбеници хрватског ће, дакле, имати улогу помоћних и неће се обрадити све лекције из њих. Бирамо оне лекције са текстовима у којима су разлике израженије или оне које су добра паралела лекцијама из уџбеника српског.

Када почети са разликовањем стандарда? По нашем мишљењу, већ од прве године, али полако. Интензивније са прављењем разлика треба почети од друге године, кад се већ српски стандард усвоји на А2 нивоу. Ово би омогућило студентима да савладају српски стандард, тј. омогућило би им да говоре чистим српским стандардом, али и да препознају хрватски стандард и да текст по потреби адаптирају.

Потпуна једнакост у настави, сматрамо, довела би до мешања, тј. студенти не би били оспособљени да чисто говоре и пишу ни на српском, ни на хрватском стандарду. Други разлог оваквог избора је и мали број часова. Српски и хрватски се на ВТУ изучавају у оквиру славистике, што је двојни програм, али и у оквиру примењене лингвистике, која подразумева двојне и тројне програме. У таквом склопу просто нема довољно часова да би се извела једнака настава обају стандарда.

Даље, други стандард, који ће бити мање заступљен на нивоу часова и уџбеника, може се подржати на нивоу превода. Тако се за наградни конкурс за студентски превод, који се на Великотрновском универзитету организује сваке године, увек даје један текст на српском и један текст на хрватском стандарду. Такође, у оквиру лекторских курсева предвиђена је лектира за крај семестра и усмени део испита – и ту су увек заступљена и дела српске и дела хрватске књижевности. Други стандард је покривен и у тзв. ваннаставним активностима – за приредбе које Катедра „Славистика” организује два пута годишње студенти припремају презентације и из српске и из хрватске културе, на филмским вечерима које организујемо једном месечно заступљени су филмови из четири републике у којима се наш језик говори и сл. Равноправност између стандарда може се постићи и кроз музику, тј. укључивањем песама за певање у наставу. Тиме се могу „покрити” и дијалекти, посебно хрватски (о томе више у: Стаменковић 2018).

Методичко утемељење овакве заједничке наставе налазимо и у настави других полицентричних језика. У настави немачког или енглеског језика један је стандард главни, а други пратећи, тј. даје се кроз разлике. И оно што је важно, инсистира се на разликовању стандарда. Студент се може одредити

да ли ће писати/одговарати на америчком или британском енглеском, али никако не сме мешати ова два стандарда.¹⁰ Томе тежимо и у настави српског и хрватског.

4. Два или четири стандарда?

За крај, треба споменути и друга два стандарда. На нашу је адресу недавно стигао уџбеник *Црна Гора моја постојбина: црногорски језик* Лиде Вукмановић Табаш, са препоруком да га укључимо у наставу. Босански/бошњачки и црногорски стандард представљају посебан проблем за наставу српскохрватског језика. Они су уведени у наставу нпр. у Паризу, који ангажује четири лектора за четири стандарда. У теорији свако шире знање је плус, али неретко пракса оповргава теорију. Наш главни страх, када је у питању увођење двају нових стандарда у наставу, јесте проблем њиховог усвајања. Студенти већ имају проблема да разликују два слична стандарда, питање је колико би тек конфузије изазвала четири.

Намеће се и питање практичне користи овакве одлуке. Да ли ови стандарди имају довољан број говорника, тј. има ли у њиховом проучавању посебне користи за будуће наставнике језика, преводиоце или раднике у туризму? И, наравно, питање је да ли је уопште могуће, са датим наставним плановима и (малим) бројем часова и њих укључити у наставу. Ако би до тога дошло, то би свакако требало чинити касније у току студија, на трећој или чак четвртој години, када су два основна стандарда, српски и хрватски усвојени у довољној мери да их неће „угрозити” увођење босанског и црногорског.

У сваком случају, треба пажљиво пратити оне центре који су прихватили и ове стандарде, те се у даљим променама и унапређењима програма наставе заједничког језика користити и тим искуством. У том смислу од велике помоћи ће бити најављено умрежавање српских лектората, али би ваљало размислити и о идеји умрежавања свих „наших” лектората, тј. српских, хрватских, босанских и црногорских лектора, будући да сви предајемо исти језик, како год га звали. Шира сарадња резултовала би, сигурни смо, у побољшању наставе нашег језика, али и у побољшању његовог положаја у свету.

ЛИТЕРАТУРА

Александер/Бурсаћ 2010: R. Alexander, E. Elias-Bursać, *Bosnian, Croatian, Serbian, a Textbook with Exercises and Basic Grammar*, Madison: The University of Wisconsin Press.

Иванова 1997: Ц. Иванова, О наставном процесу на српском језику на страним универзитетима, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 26/2, 495–497.

¹⁰ Ово је видљиво и кад су у питању два главна теста/сертификата знања енглеског језика – TOEFL се односи на амерички, а IELTS на британски енглески.

- Исайев/Йоич 1948:** Г. Исайев, М Йоич, *Србска граматика*, София: Нар. просв.
- Лашкова 1985:** Л. Лашкова, *Кратка србохърватска граматика*, София: Наука и изкуство.
- Лашкова/Дункова 1997:** Л. Лашкова, Т. Дункова, *Србохърватски език – практически курс*, София: Св. Георги Победоносец.
- Лашкова 2005:** Л. Лашкова, *Србо-хърватска граматика: србски, хърватски, босненски*, София: Емас.
- Стаменковић 2018:** С. Стаменковић, *Музика у настави српског и хрватског језика и културе у блискосродним језичким срединама: пример Бугарске*, у: *Музика у култури Срба и Бугара* (ред. М. Вукић), Ниш: Филозофски факултет, 135–148.
- Шкорућак/Беџи 2015:** V. Škorućak, V. Bedi, *Mali priručnik za srpski jezik – razlike u odnosu na hrvatski standardni jezik*, Zagreb: Klub studenata južne slavistike A-302.

Sava V. Stamenković

HOW TO TEACH SERBIAN AND CROATIAN LANGUAGE AND CULTURE TODAY:
TEACHING PRACTICE AT THE UNIVERSITY OF VELIKO TURNOVO

Summary

At the St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo, the Group for Serbian and Croatian Language was established in 1996 and since 1997 it began with hiring a lector from Serbia. Although our languages were officially separated at that time, the VTU decided to follow the old model, a model of the Serbo-Croatian language. In the beginning, Serbian lectors only taught the Serbian standard, but in recent years, with the decrease in the number of students and, therefore, the teaching staff, they were tasked with working with students to master both standards. How to reconcile the two standards, should one have the advantage, whether and how to combine textbooks? An additional problem is the emergence of Bosniak/Bosnian and Montenegrin standards and their future inclusion in the curriculum. There is also a question about what to do with Slovenian and Macedonian literature and culture, since they are also covered in subjects related to literature and the history and culture of South Slavic (more precisely, Yugoslavian) countries. How to reconcile all of the above and incorporate it into an increasingly limited number of the teaching hours is the main problem we discuss in this paper.

Key words: Serbo-Croatian, BCMS, Serbian as a foreign language, Croatian as a foreign language, Yugoslav culture, South Slavic literature, Serbian literature, Croatian literature, glottodidactics, Veliko Turnovo University.